

ROBERT WOŹNIAK*

Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych, Warszawa, Polska

OPTIMALIZACJA PROCESU SZKOLENIA PRAKTYCZNEGO STUDENTÓW PROGRAMU EDUKACJI WOJSKOWEJ „LEGIA AKADEMICKA” DETERMINANTEM PROGRESYWNOŚCI POTENCJAŁU OBRONNEGO PAŃSTWA

OPTIMIZATION OF THE PRACTICAL TRAINING PROCESS FOR STUDENTS OF THE MILITARY EDUCATION PROGRAM "LEGIA AKADEMICKA" DETERMINANT PROGRESSIVITY OF THE STATE'S DEFENSE POTENTIAL

ABSTRAKT: Pośród kilku wymiarów profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP model szkolenia i doskonalenia zawodowego można uznać za jeden z istotniejszych jej efektów. Proces przygotowania teoretycznego i praktycznego kandydatów na żołnierzy, bez względu na ich przeznaczenie (służba czynna czy rezerwy osobowe), wymaga stałego monitorowania i adaptacji. Jakość i efektywność szkolenia są czynnikami, które powinny być najważniejszymi determinantami całego procesu. Aby szkolenie było efektywne nie wystarczy jedynie najnowszy sprzęt wojskowy, specjalistyczne trenażery czy nowoczesne symulatory. Niezbędne są również odpowiednie metody oraz formy nauczania. Istotną kwestię stanowi planowanie, organizacja procesu oraz umiejętny dobór treści programowych. Na równi z wymienionymi czynnikami znaczący wpływ wywiera również zabezpieczanie materiałowe i techniczne. Każdy nowy projekt szkoleniowy, po przeprowadzeniu pilotażu powinien podlegać stopniowo dalszej optymalizacji celem uzyskania maksymalnych efektów szkoleniowych przy minimalizacji nakładów. Z taką sytuacją mamy właśnie do czynienia w przypadku programu ochotniczego szkolenia wojskowego studentów „Legia Akademicka”, który z wieku niemowlęcego przechodzi w dorosłe życie.

SŁOWA KLUCZOWE: bezpieczeństwo, obronność, szkolenie wojskowe, Legia Akademicka.

---

* płk. mgr inż. Robert Woźniak, Armed Forces General Command, Warsaw, Poland

 <https://orcid.org/0000-0002-7410-8378> robert650709@gmail.com

ABSTRACT: Among the several dimensions of the professionalization of the Polish Armed Forces, the model of training and professional development can be considered as one of its most important effects. The process of theoretical and practical preparation of candidates for soldiers, regardless of their purpose (active service or personnel reserves), requires constant monitoring and adaptation. The quality and effectiveness of training are factors that should be the most important determinants of the entire process. For the training to be effective, it is not enough only to use the most modern military equipment, specialized trainers or simulators. Appropriate teaching methods and forms are also essential. Planning, process organization and skillful selection of program content are an important issues as well. In addition to the above-mentioned factors, material and technical supply also have a significant impact. Each new training project after conducting a pilot test should be gradually further optimized in order to obtain the maximum training effects while minimizing the expenditure. This is precisely the case with the "Legia Akademicka" program of voluntary military training of students, which passes from infancy into adulthood.

KEYWORDS: security, defense, military training, Academic Legion.

WPROWADZENIE

Integralność terytorialna państwa i jego bezpieczeństwo to kluczowe funkcje instytucji państwa¹. Zasadniczą rolę w zapewnieniu wypełnienia tej funkcji spełniają Siły Zbrojne RP², które z uwagi na różnorodne wyzwania XXI wieku muszą być wysoce profesjonalne. Oznacza to, że muszą być przygotowane do reagowania na pojawiające się różnorodne zagrożenia. Polskie siły zbrojne przeszły proces transformacji i w konsekwencji stały się formacją całkowicie zawodową. Pomimo milowego kroku na drodze transformacji³ w rezultacie uzawodowienia powstał jednak problem dotyczący sposobu szkolenia i gromadzeniem rezerw osobowych, które spełniają rolę zaplecza i uzupełnienia militarnego komponentu systemu obrony państwa⁴. Tworzenie bezpieczeństwa militarnego państwa powinno być w Polsce udziałem wszystkich obywateli. Ten konstytucyjny obowiązek dotyczy każdego z nas. Wszyscy powinniśmy doceniać wagę i rozumieć znaczenie żołnierzy rezerwy, ponieważ powszechne zaangażowanie

---

¹ Art. 26. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997, (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

² Szerzej na ten temat zob. np. K. Załęski, *Siły zbrojne. Teoria i praktyka funkcjonowania*, Wyd. Difin, Warszawa 2018, L. Elak, *Działania taktyczne wojsk lądowych SZ RP*, Wyd. Menadżerskie PTM, Warszawa 2014.

³ M. Ojrzanowski, *Transformacja Sił Zbrojnych RP*, Zeszyty naukowe, Akademia Obrony Narodowej Warszawa 2008, s. 41.

⁴ A.Z. Rawski, *Cztery pory roku w służbie przygotowawczej i w Narodowych Siłach Rezerwowych*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej MON, Warszawa 2013, s. 6-7.

społeczeństwa, wielokrotnie już decydowało o powodzeniu działań sił zbrojnych. Należy to jasno wyartykułować, obrona kraju to zadanie całego społeczeństwa⁵.

Przygotowanie społeczeństwa do wypełnienia swoich obowiązków wobec Ojczyzny jest procesem złożonym, wymagającym między innymi szkolenia i gromadzenia wyszkolonych rezerw osobowych. Dobrze przygotowane zasoby rezerw osobowych mają fundamentalny wpływ na zapewnienie jednej z głównych potrzeb społeczeństwa, jak i każdego człowieka z osobna, czyli bezpieczeństwa. Jak wskazuje J. Stańczyk, bezpieczeństwo jest bowiem podstawową potrzebą jednostki jak i grup społecznych, a zarazem najważniejszym ich celem⁶. Bezpieczeństwo jako wartość determinuje przeżycie oraz rozwój jednostek, grup społecznych i narodów⁷. W ogólnym rozumieniu bezpieczeństwo to poczucie pewności i umiejętnej ochrony przed niebezpieczeństwami. Zgodnie ze „Słownikiem terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego”, za bezpieczeństwo uważa się stan, który daje poczucie pewności i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie⁸. W hierarchii potrzeb A. Masłowa potrzeba bezpieczeństwa znajduje się na drugim miejscu, zaraz za potrzebami fizjologicznymi⁹.

O zasadności dysponowania odpowiednim zasobem rezerw osobowych, które mogą wspierać wojska operacyjne w różnych sytuacjach kryzysowych oraz w czasie wojny przekonane są wszystkie nowoczesne państwa. Również w Polsce nikt już dzisiaj nie ma wątpliwości co do celowości wzmocnienia komponentu rezerw osobowych SZ RP. Żołnierze rezerwy muszą być jednak dobrze przygotowani, aby w razie konieczności być realną i wartościową siłą. Utworzenie specjalnych programów dedykowanych dla młodzieży szkolnej i akademickiej jak i sam wzrost liczby szkoleń wyraźnie świadczy, że dla Ministerstwa Obrony Narodowej (MON) jest to istotna kwestia, a budowanie komponentu rezerwowego stało się obok modernizacji armii jednym z priorytetów. Wiele państw podejmuje różne innowacyjne działania w celu uatrakcyjnienia szkolenia wojskowego tak, by pozyskiwać wykwalifikowane kadry rezerw osobowych na wypadek zagrożeń militarnych i pozamilitarnych. Wdrażane innowacyjne programy szkoleniowe dla uczniów i studentów, takie jak Oddziały Przygotowania Wojskowego, czy też program edukacji wojskowej „Legia Akademicka, mają na celu optymalizację tego procesu z

---

⁵ P. Glińska, *Wojny wygrywa rezerwa*, Polska Zbrojna nr 11, Listopad 2019, s. 14.

⁶ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1996, s. 18.

⁷ A. Skrabacz, *Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 2012, s. 26.

⁸ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 13.

⁹ A. Masłowski, *Motywacja i osobowość*, PAX, Warszawa 1990, s. 144.

uwzględnieniem różnych czynników tj. atrakcyjności zawodowej, zapotrzebowania społecznego, ewolucji czynników kulturowych, a przede wszystkim wymagań współczesnej armii. Historycznie Legia Akademicka nawiązuje do ochotniczej formacji wojskowej utworzonej z młodzieży studenckiej 11 listopada 1918 roku. Natomiast współcześnie Legia Akademicka została stworzona w celu odbudowania zasobu rezerw osobowych Sił Zbrojnych RP, w poszczególnych korpusach i grupach osobowych. Niezależnie od powyższego, wprowadzenie szkolenia studentów ma również na celu rozszerzenie grona potencjalnych kandydatów do zawodowej służby wojskowej. Program edukacja wojskowa „Legia Akademicka” jest stosunkowo nowym projektem, który został wdrożony w Siłach Zbrojnych RP w ostatnich latach¹⁰. Na potrzeby artykułu przeprowadzono kwerendę literatury i źródeł w obszarze: gromadzenia rezerw osobowych, problemów edukacji wojskowej studentów oraz organizacji szkolenia i doskonalenia żołnierzy zawodowych. Przeprowadzona kwerenda umożliwia stwierdzenie, iż dotychczas nie prowadzono badań dotyczących przeszkolenia wojskowego studentów. Z uwagi na powyższe, brakuje więc kompleksowych opracowań naukowych na ten temat. Brak literatury przedmiotu, spowodowany jest również faktem, że większość prac naukowych dotyczących problematyki uzupełnień oraz rezerw osobowych w polskich siłach zbrojnych została przygotowana i opublikowana jeszcze przed okresem ich uzawodowienia. Powoływanie się na te prace w aktualnych uwarunkowaniach jest zatem niecelowe. Na taką sytuację pośrednio wpływa również niejawną charakter problematyki dotyczącej uzupełnień mobilizacyjnych SZ RP, która właśnie z uwagi na swój charakter nie jest podejmowana w jawnych pracach naukowych. Z tego też powodu, w dostępnych nieklasyfikowanych pracach prezentowane są jedynie ogólne opisy wybranych obszarów procesu przygotowania systemu rezerw osobowych¹¹. Do wartościowych opracowań można zaliczyć: wspólną pracę D. Michalskiego i D. Rewaka pt. „Diagnoza realizacji programu edukacji wojskowej studentów Legia Akademicka”¹², pracę M. Pietraszka „System zarządzania rezerwami osobowymi z

---

¹⁰ W 2017 roku Ministerstwo Obrony Narodowej wprowadziło program ochotniczego szkolenia wojskowego studentów „Legia Akademicka”. Podstawą prawną uruchomienia programu była Decyzja Nr 146/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 lipca 2017 r. w sprawie wdrożenia programu pilotażowego edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej, (Dz.U MON z 2020 r., poz.190).

¹¹ J. Wojnarowski, R. Bartkowiak, *Przygotowanie rezerw osobowych na potrzeby profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP*, „Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej”, 2009 nr 3, s. 178–191.

¹² Diagnoza realizacji programu edukacji wojskowej studentów „Legia Akademicka” Bellona, Warszawa, Nr1/2020, s. 61-81.

wykorzystaniem programu Legia Akademicka”¹³ oraz pracę M. Betiuka pt. ”Wpływ profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP na ewaluację komponentu rezerw osobowych Sił Zbrojnych RP w XXI wieku”¹⁴.

Uwzględniając ewentualne zagrożenia oraz oczekiwania w stosunku do rezerw osobowych, podjęto próbę zdiagnozowania procesu przygotowania praktycznego studentów w ramach projektu edukacji wojskowej „Legia Akademicka”. W artykule przedstawiono nowe uwarunkowania w zakresie kształcenia i szkolenia młodzieży akademickiej. Celem prezentowanych treści jest również identyfikacja problemów kształcenia praktycznego studentów, prowadzonego w wytypowanych jednostkach wojskowych i centrach szkolenia oraz wskazanie pożądanych kierunków zmian w funkcjonującym w SZ RP modelu kształcenia. Problem badawczy został skoncentrowany wokół pytania dotyczącego przygotowania, organizacji oraz zabezpieczenia procesu szkolenia. Na potrzeby tej publikacji zastosowano metody teoretyczne i empiryczne. Spośród metod teoretycznych wykorzystano analizę, syntezę oraz porównanie i wnioskowanie. Z grupy metod empirycznych zastosowano badanie ankietowe, które miało na celu identyfikację wad systemowych, ale również określenie oczekiwanych zmian organizacyjnych i funkcjonalnych. Próbkę badaną stanowili wszyscy dowódcy jednostek wojskowych realizujący szkolenie praktyczne studentów w ramach programu Legia Akademicka.

ODBUDOWA POTENCJAŁU REZERW OSOBOWYCH

W katalogu interesów narodowych problem przetrwania oraz rozwoju stanowi wartość decydującą o trwałości państwa, jego dobrobycie, tożsamości i poczuciu bezpieczeństwa we wszystkich aspektach życia społecznego. Przetrwanie jest zatem tą wartością, którą zarówno jednostki i społeczności uważają za wspólną i na tyle ważną aby podejmować działania na rzecz jej ochrony i obrony¹⁵. Bezpieczeństwo narodowe jest najwyższą potrzebą i wartością narodu

---

¹³ M. Pietraszek, *System zarządzania Rezerwami osobowymi z wykorzystaniem programu Legia Akademicka* w: M. Kęsy (red.) *Rozważania badawcze w obszarze zarządzania*, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, Bydgoszcz 2019., s.167 – 181.

¹⁴ M. Betiuk, *Wpływ profesjonalizacji sił zbrojnych RP na ewaluację komponentu Rezerw osobowych sił zbrojnych RP w XXI wieku* w: M. Tomczyk (red.) *Bezpieczeństwo krajowe i międzynarodowe w XXI wieku*, ArchaeGraph Wydawnictwo Naukowe, Łódź - Kielce 2020, s. 9 – 35.

¹⁵ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania*. System, Wyd. AON, Warszawa 2012, s. 65.

oraz głównym celem działania państwa, natomiast obrona narodowa jest jego strukturą realizacyjną, a więc główną organizacją i zarazem główną funkcją, która chroni wartości narodowe i broni ich przed ciągłymi i nieustającymi zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi, militarnymi i niemilitarnymi. W tym rozumieniu obrona narodowa stwarza niezbędne warunki dla innych działań składających się na bezpieczeństwo narodowe, do jakich możemy zaliczyć rozwój kulturalny i materialny¹⁶. Jednocześnie obrona narodowa jest fundamentem skuteczności i wiarygodności polityki zagranicznej¹⁷. Należy przez to rozumieć, że w całokształcie działalności państwa to obrona narodowa gwarantuje bezpieczeństwo rozwoju siły narodowej, a jednocześnie ochrania wartości wytworzone. Tak więc „funkcja obrony okazuje się w bliższym i dalszym okresie niezbędnym uzupełnieniem rozkwitu ekonomicznego i postępu kulturalnego, tak jak to było w ciągu całej historii”¹⁸.

W ujęciu strukturalnym przez obronę narodową należy rozumieć „całokształt sił i środków społeczeństwa oraz ich poczynania związane z przeciwdziałaniem zagrożeniom godzącym w interes narodowy”¹⁹. Obronę narodową można ponadto zdefiniować jako organizację i działalność państwa w obszarze obrony i ochrony przed zagrożeniami interesów narodowych. Natomiast w ujęciu funkcjonalnym przez obronę narodową należy rozumieć „działalność, mającą na celu odpowiednie przygotowanie i wykorzystanie sił oraz środków będących do dyspozycji państwa w celu przeciwdziałania wszelkiego rodzaju zagrożeniom zewnętrznym i wewnętrznym godzącym w interes narodowy”²⁰. W odniesieniu do bezpieczeństwa narodowego bardzo interesującą definicję zaproponował W. Kitler stwierdzając, że „obrona narodowa, będąca częścią bezpieczeństwa narodowego, stanowi sumę wszystkich cywilnych i wojskowych przedsięwzięć państwa, które przesądzają o trwałości państwa jako instytucji politycznej oraz bezpieczeństwie całego narodu”²¹. Klasyk teorii wojskowości Carl von Clausewitz na pierwszym miejscu wśród środków obrony wymienia „obronę krajową”²². Współcześnie należy przez to rozumieć system militarny, którego częścią są wojska operacyjne,

---

¹⁶ R. Jakubczak (red.), *Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2003, s. 62.

¹⁷ J. Slessor, *Strategia Zachodu*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1958, s. 80.

¹⁸ A. Beaufre, *Wstęp do strategii. Odstraszanie i strategia*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej Warszawa 1968, s. 240.

¹⁹ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa 2002, s. 80.

²⁰ Tamże, s. 81.

²¹ W. Kitler, *Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizację. System*, "Zeszyty Naukowe AON", Warszawa 2002, s. 65.

²² C. Clausewitz, *O wojnie*, Wyd. Mireki, Kraków 2007, s. 281 - 283.

wojska obrony terytorialnej, jak i wyszkolone i przygotowane na wypadek działań wojennych rezerwy osobowe. System obronny musi być kompletny bowiem jako całość "musi się nadawać więcej do obrony niż do natarcia"²³. Im więcej w systemie będą znaczyć wojska operacyjne, tym słabsza będzie obrona krajowa skoro jej siła przejawia się w zdolności „współdziałania całego narodu”, a nie tylko w użyciu wojsk operacyjnych. „Jeśli chcesz pokoju szykuj się do wojny”, tak mawiali starożytni i ta maksyma nie straciła nic na swojej aktualności również dzisiaj. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic. W celu umożliwienia SZ RP wywiązanie się z konstytucyjnego obowiązku należy zbudować potencjał armii mogący sprostać tak określonym zadaniom²⁴. Z tego powodu, tak istotnym jest posiadanie odpowiedniej ilości wyszkolonych rezerwistów, którzy będą zdolni do działania w sytuacjach kryzysowych lub w przypadku wojny. Nikt dziś nie wyobraża sobie, że jedynie żołnierze zawodowi będą bronić granic naszego państwa. W przeszłości powszechne zaangażowanie obywateli wielokrotnie decydowało o powodzeniu w przeciwstawianiu się agresorowi.

Zasadniczą kwestią jest więc poczucie obowiązku, duch i wola obrony narodu uwidoczniła w powszechnej świadomości obywateli, którzy są świadomi zagrożeń związanych z potencjalną agresją przeciwnika i w związku z tym są gotowymi do podjęcia obowiązków i świadczeń na rzecz obronności RP. Do obrony narodowej oprócz samych elit politycznych trzeba również starannie przygotowywać całe społeczeństwo²⁵, głównie poprzez edukację proobronną młodego pokolenia, służbę wojskową, czy uczestnictwo w przygotowaniach organów władzy publicznej oraz przedsiębiorców i innych podmiotów do zagrożeń militarnych jak i pozamilitarnych.

Przygotowanie społeczeństwa do zapewnienia bezpieczeństwa i integralności kraju jest procesem wymagającym ciągłego monitorowania i modyfikacji adekwatnie do zmieniających się uwarunkowań politycznych i gospodarczych. Transformacja ustrojowa i przemiany demokratyczne lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku, doprowadziły w naszym państwie do podjęcia niezwykle przełomowej decyzji politycznej związanej z rezygnacją z zasadniczej

---

²³ Tamże, s. 281.

²⁴ Art. 26. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997, (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

²⁵ M. Kaliński, *Ochotnicze szkolenie wojskowe młodzieży szkolnej i akademickiej u progu XXI wieku* w. M. Kalinski, J. Tomiło (red.), *Vademecum dydaktyczno – wychowawcze*, cz. 5, PWN, Warszawa 2000, s. 183.

służby wojskowej²⁶. Postawiono wówczas na armię w pełni zawodową. Wojsko, jako kluczowa instytucja odpowiedzialna za bezpieczeństwo, stanęła w obliczu bardzo trudnej sytuacji związanej z brakiem systematycznego dopływu wyszkolonych rezerw osobowych. Kolejne roczniki młodzieży nie były powoływane do odbycia służby wojskowej, a podczas kwalifikacji wojskowej oceniano ich przydatność do służby, po czym przenoszono do rezerwy. Okres profesjonalizacji nie sprzyjał również szkoleniu żołnierzy rezerwy. Szkolenie i uzupełnianie ewidencyjne (naturalnie ubywających rezerwistów) zostało niemal całkowicie zawieszono, a następnie realizowane w bardzo ograniczonym zakresie. Negatywnym efektem tego procesu było nieuniknione zubożenie zasobów kadrowych mogących stanowić realną siłę obronną kraju. Dramatycznie spadła liczba przeszkolonych żołnierzy rezerwy, natomiast co było nieuniknioną konsekwencją takiego stanu rzeczy, rosła ilość osób przeniesionych do rezerwy bez odbycia przeszkolenia wojskowego. Pomimo implementowanych systematycznie do Sił Zbrojnych RP nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych istniało szereg obszarów, które wymagały głębokiej reformy. Bez wątplenia jednym z takich obszarów było pozyskiwanie ochotników do odbycia czynnej służby wojskowej, a następnie zasilenia zasobów rezerw osobowych. Sytuacja ta wymusiła poszukiwanie alternatywnych źródeł pozyskania żołnierzy rezerwy oraz sposobu dalszego ich szkolenia. W konsekwencji wdrożono jednolity oraz efektywny proces rekrutacji kandydatów do wszystkich rodzajów wojsk do czynnej służby wojskowej. Został on zorganizowany w oparciu o doraźnie powoływane Wojskowe Centra Rekrutacji. Podstawą tych zmian były systemowe rozwiązania w zakresie informatyzacji, uproszczenia procedur oraz zmiany funkcjonowania i orzekania o zdolności lub niezdolności do czynnej służby wojskowej. Zasadniczym celem wprowadzonych zmian była ewolucyjna przebudowa systemu szkolenia i przygotowania wojskowego, skutkująca zwiększeniem zasobów rezerw osobowych²⁷. Pomimo wszystko funkcjonujące rozwiązania w zakresie zasilenia zasobów osobowych oparte na pozyskiwaniu żołnierzy rezerwy po ukończeniu służby przygotowawczej oraz kursów kadry rezerwy w perspektywie najbliższych lat nie gwarantują odmłodzenia zasobów osobowych w zadawalających ilościach. Zatem sama struktura zasobów osobowych jak i zachodzące w niej zmiany wskazują na konieczność wypracowania i wdrożenia

---

²⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U z 2009 r. nr 161, poz.1278).

²⁷ Decyzja nr 195/BdsZ Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 czerwca 2020 r. w sprawie optymalizacji procesu rekrutacji do czynnej służby wojskowej w Siłach Zbrojnych RP (nie publikowana).

efektywniejszego systemu gromadzenia rezerw osobowych zapewniających dopływ młodszych wiekiem żołnierzy rezerwy, zwłaszcza oficerów i podoficerów²⁸. Jednym ze źródeł pozyskiwania rezerw osobowych jest młodzież szkół ponadpodstawowych. To do młodzieży szkolnej skierowany jest program pod nazwą Oddział Przygotowania Wojskowego (OPW). Wdrożenie OPW ma przynieść wymierne korzyści. Poza wzmocnieniem edukacji obronnej w społeczeństwie, program ma przyczynić się do zwiększenia rezerw osobowych, liczebności wojsk obrony terytorialnej, a docelowo także sił zbrojnych. Głównym celem projektu jest wspieranie procesu rekrutacji kandydatów do Sił Zbrojnych RP oraz odbudowa rezerw osobowych, a ponadto kształcenie postaw proobronnych i patriotycznych młodzieży jak i promocja SZ RP i zawodu żołnierza²⁹. Podobną ofertą lecz dedykowaną dla starszej młodzieży jest program edukacji wojskowej „Legia Akademicka”. Uruchomienie ochotniczego szkolenia studentów pozwoli również w najbliższych latach na znaczne zwiększenie dopływu młodych wiekiem zasobów rezerwowych. Niezależnie od powyższego, wprowadzenie szkolenia wojskowego dla studentów, obok głównego celu, którym jest gromadzenie wyszkolonych rezerw osobowych na potrzeby uzupełnień mobilizacyjnych i wojennych, służyć będzie zwiększeniu zasobów potencjalnych kandydatów do służby stałej, zwłaszcza w przypadku zwiększenia potrzeb kadrowych. Zasób tych osób, niezależnie od stopnia wojskowego zawsze będzie cechować wykształcenie wyższe, co korzystnie wpłynie na jakość tych uzupełnień³⁰. Kształcenie obronne definiowane „jako proces obejmujący ogół czynności nauczycieli (instruktorów, dowódców) i uczniów (studentów, żołnierzy, słuchaczy, pracowników), prowadzących do opanowania przez tych drugich określonego zakresu wiedzy obronnej oraz nabycia praktycznych umiejętności nawyków z tej dziedziny, ale także rozwinięcia u nich zdolności, zainteresowań, postaw, przekonań, poglądów i opinii związanych z szeroko rozumianą obronnością”³¹, nabiera dzisiaj szczególnego znaczenia.

---

²⁸ *Koncepcja edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej – program pilotażowy*, Warszawa 2017, s. 5.

²⁹ Biuro do spraw programu „Zostań żołnierzem”, <https://www.wojsko-polskie.pl/klasy-wojskowe>

³⁰ *Koncepcja edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej – program pilotażowy*, Warszawa 2017, s. 8.

³¹ K. Żegnałek, *Dydaktyka ogólna*, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2005, s. 36.

SZKOLENIE PRAKTYCZNE STUDENTÓW W RAMACH OCHOTNICZEGO PRZESZKOLENIA WOJSKOWEGO

Szkolenie jest podstawowym zadaniem Sił Zbrojnych RP realizowanym w czasie pokoju. Jest to celowa, planowa i systematyczna działalność, ukierunkowana na kształtowanie wysokich walorów bojowych i moralnych żołnierzy, uzyskanie niezbędnego zakresu wiedzy, nawyków i umiejętności działania w czasie pokoju oraz w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub wojny³². Ochotnicze szkolenie studentów odbywa się na podstawie Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej³³. Zgodnie z zapisami przywołanej ustawy obowiązek służby wojskowej, żołnierze rezerwy w czasie pokoju realizują poprzez odbywanie ćwiczeń wojskowych oraz pełnienie okresowej służby wojskowej, natomiast osoby przeniesione do rezerwy, niebędące żołnierzami rezerwy, obowiązek ten spełniają tylko poprzez odbywanie ćwiczeń wojskowych. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa między innymi liczbę osób, które mogą być powołane na ćwiczenia wojskowe w danym roku kalendarzowym, zaś tryb powoływania na ćwiczenia wojskowe i zwalniania z tych ćwiczeń, sposób ich odbywania, a także ich liczba i czas trwania dla poszczególnych grup żołnierzy rezerwy, stosownie do stopnia i rodzaju wykształcenia wojskowego (specjalności wojskowej) oraz wykształcenia, a także sposób i tryb postępowania organów wojskowych podczas odbywania ćwiczeń wojskowych określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie ćwiczeń wojskowych³⁴. Podkreślenia wymaga fakt, że proces powołania studentów na ćwiczenia wojskowe odbywa się wyłącznie na drodze ochotniczego zgłoszenia. Program ochotniczego szkolenia studentów „Legia Akademicka” jest realizowany przez Ministerstwo Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego³⁵. Edukacja wojskowa studentów w ramach Legii Akademickiej obejmuje trzy moduły realizowane w ramach poszczególnych semestrów oraz przerw wakacyjnych. Proces szkolenia studentów w ramach Legii Akademickiej składa się z dwóch części: części

---

³² *Doktryna Szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7(A)*. Warszawa, SGWP 2010.

³³ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz. U. z 2018 r. poz. 1459 z późn. zm.).

³⁴ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 czerwca 2015 r. w sprawie ćwiczeń wojskowych, (Dz. U. z 2015 r. poz. 950).

³⁵ Porozumienie pomiędzy Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a Ministrem Obrony Narodowej z dnia 21 sierpnia 2017 r. w sprawie realizacji programu pilotażowego *Koncepcji edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej*. Aktualnie podstawą prawną jest Decyzja Nr 164/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie programu ochotniczego szkolenia studentów „Legia Akademicka”.

teoretycznej i części praktycznej. Część teoretyczna programu realizowana jest przez uczelnie wyższe natomiast część praktyczna przez wytypowane jednostki wojskowe oraz centra szkolenia. Organizatorem modułu teoretycznego ochotniczego szkolenia studentów, który obejmuje m.in. przedmioty z zakresu obronności i wiedzy wojskowej, został rektor uczelni, która zgłosiła się do programu. Organizatorem części praktycznej szkolenia studentów, realizowanej w formie ćwiczeń, jest Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych. Szkolenie teoretyczne realizowane jest przez uczelnie podczas roku akademickiego natomiast szkolenie praktyczne realizowane jest przez wytypowane jednostki wojskowe podczas przerw semestralnych³⁶.

Każdy z modułów szkoleniowych realizowany jest zgodnie z programem szkoleniowym opracowanym przez Sztab Generalny WP. Celem szkolenia praktycznego w module podstawowym jest wyposażenie studentów w minimalny i niezbędny zakres umiejętności, umożliwiający żołnierzowi przetrwanie na współczesnym polu walki, w tym bezpieczne posługiwanie się uzbrojeniem indywidualnym. Opanowanie treści programowych pozwoli studentom na uzyskanie wiedzy w zakresie uregulowań prawnych dotyczących pełnienia służby wojskowej, zasada ochrony informacji niejawnych, postanowień Regulaminu Ogólnego SZ RP, zasad ochrony i obrony obiektów oraz posługiwania się podstawowymi środkami łączności. Po odbyciu szkolenia programowego studenci powinni nabyć umiejętności prowadzenia celnego ognia, działania po ogłoszeniu alarmów, realizacji zadań w zakresie zabezpieczenia bojowego i logistycznego, udzielania podstawowej pomocy przedlekarskiej, obsługi podstawowego sprzętu wojskowego oraz posługiwanie się środkami łączności. Istotną kwestią są również kompetencje w zakresie posiadania cech osobowych ważnych do realizacji zadań w SZ RP, takich jak rzetelność, odpowiedzialność, zaangażowanie czy zdyscyplinowanie³⁷. Natomiast ogólnym celem szkolenia studentów w module podoficerskim jest przygotowanie do objęcia stanowisk w korpusie podoficerów młodszych. Szkolenie ma umożliwić opanowanie podstawowej wiedzy i umiejętności umożliwiającej funkcjonowanie w jednostce wojskowej na stanowisku podoficerskim, nabycie odpowiedniej odporności psychicznej i sprawności fizycznej pozwalającej na wykonywanie zadań w warunkach stresu, wzmożonego ryzyka i wysiłku oraz zrozumienie roli i misji SZ RP w systemie bezpieczeństwa państwa. W wyniku szkolenia studenci

---

³⁶ Decyzja Nr 164/MON Ministra Obrony Narodowej ..., wyd. cyt.

³⁷ *Program szkolenia modułu podstawowego do realizacji edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej. Część praktyczna*. SGWP, Warszawa 2019, s. 2 – 3.

powinni wykazać się przygotowaniem do dowodzenia drużyną, znajomością uwarunkowań służby wojskowej, podstaw prawnych odbywania służby wojskowej oraz znajomością i umiejętnością szkolenia i oddziaływania wychowawczego na podwładnych³⁸.

Przygotowanie szkolenia praktycznego studentów wymagało realizacji szeregu przedsięwzięć o charakterze organizacyjnym, logistycznym i metodycznym. Działania te zostały skoordynowane przez Inspektorat Szkolenia Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Szkolenie praktyczne studentów (w module podstawowym jak i podoficerskim) zorganizowane zostało w dwóch turnusach³⁹ i odbywało się na terenie całej Polski, w trzech centrach szkolenia oraz piętnastu jednostkach wojskowych. W każdej jednostce wojskowej na czas szkolenia utworzono ośrodki szkolenia Legii Akademickiej dostosowując stany zmienne do wymagań w zakresie wymaganej liczby miejsc. Wyznaczając jednostki wojskowe do realizacji powyższego zadania kierowano się szeregiem czynników do których zaliczono: aktualne zadania jednostki wojskowej, możliwości infrastrukturalne, dostępność obiektów szkoleniowych oraz zasoby kadrowe⁴⁰. W pierwszym turnusie przygotowano 1515 miejsc szkoleniowych, a w drugim 1490. Szkoleniem objęto zarówno kobiety jak i mężczyzn. W celu właściwej realizacji zadania Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych współpracowało z Biurem do spraw Programu „Zostań żołnierzem Rzeczypospolitej”, które jest koordynatorem programu „Legia Akademicka” w resorcie obrony narodowej. Zapewniając warunki do szkolenia przygotowano multimedialne materiały dydaktyczne, pomoce naukowe i szkoleniowe, wykłady oraz testy sprawdzające wiedzę nabytą podczas kształcenia zdalnego. Opracowano również materiały dydaktyczne dla nauczycieli akademickich realizujących kształcenie wojskowe studentów, które zostały umieszczone na platformie e-learningowej resortu obrony narodowej. Jednostki wojskowe zostały ponadto wyposażone w pakiety materiałów wspomagających proces szkolenia praktycznego studentów.

Niezwykle ważnym elementem w procesie przygotowania szkolenia studentów była kwestia metodyki szkolenia oraz odpowiedniego doboru kadry instruktorskiej. Przed rozpoczęciem szkolenia praktycznego studentów przeprowadzono serię narad szkoleniowo metodycznych⁴¹

---

³⁸ Program szkolenia modułu podoficerskiego do realizacji edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej. Część praktyczna, SGWP, Warszawa 2019, s. 2 – 3.

³⁹ I turnus w terminie 4.07 do 14.08.2021 r., II turnus w terminie 15.08 do 25.09.2021 r.

⁴⁰ Rozkaz Nr. 231 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 35 marca 2021 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania ochotniczego szkolenia wojskowego studentów programu „Legia Akademicka”.

⁴¹ Instrukcja o działalności szkoleniowo metodycznej, Sygn. Szkol 816/2009, Warszawa 2009, s. 12.

z przedstawicieli patronackich jednostek wojskowych oraz jednostek wojskowych wytypowanych do realizacji szkolenia⁴². Celem pierwszej z porad było wypracowanie systemowych rozwiązań w obszarze funkcjonalnym i organizacyjnym zapewniających maksymalne wykorzystanie potencjału jednostek szkolnictwa wojskowego na rzecz sprawnej i efektywnej realizacji szkolenia. Środkiem ciężkości była natomiast analiza wniosków i doświadczeń wynikających z realizacji poprzednich edycji programu Legia Akademicka⁴³. Kolejna przeprowadzona narada szkoleniowo metodyczna była poświęcona ujednoczeniu i kierunkowaniu szkolenia oraz działalności szkoleniowo - metodycznej w zakresie planowania, organizowania i realizacji procesu szkolenia praktycznego (modułu podstawowego i podoficerskiego) studentów Legii Akademickiej. W jej trakcie wskazano priorytety i kierunki działalności szkoleniowej metodycznej determinujące uzyskanie pożądanych efektów szkoleniowych, omówiono doświadczenia dotyczące efektów wdrożonych rozwiązań organizacyjnych i metodycznych prowadzenia zajęć, ponadto podkreślono rolę instruktora jako elementów doskonalenia umiejętności metodycznych w procesie przygotowania zajęć⁴⁴. Ostatnim etapem w procesie przygotowawczym w obszarze działalności szkoleniowo metodycznej był kurs instruktorsko-metodyczny⁴⁵ przeznaczony dla kadry dowódczej i instruktorskiej, wytypowanej do realizacji szkolenia. Jego celem było doskonalenie wiedzy i umiejętności metodycznych w zakresie planowania i realizacji szkolenia. W trakcie kursu skoncentrowano się na przygotowaniu dowódców i instruktorów do prowadzenia zajęć programowych oraz wypracowaniu nowatorskich sposobów realizacji szkolenia mających je uatrakcyjnić⁴⁶. W celu wzmocnienia jednostek wojskowych kadrami instruktorską, na mocy porozumienia z Dyrektorem Departamentu Szkolnictwa Wojskowego do realizacji szkolenia studentów skierowano podchorążych z uczelni wojskowych. Kadra instruktorska w centrach szkolenia była natomiast wspierana przez szeregowych zawodowych odbywających szkolenie w ramach kursu podoficerskiego. W zamyśle Inspektoratu Szkolenia DG RSZ, (odpowiedzialnego

---

⁴² Rozkaz Nr. 231 Szefa Sztabu..., wyd. cyt.

⁴³ Plan narady szkoleniowo metodycznej kierowniczej kadry jednostek szkolnictwa wojskowego w dniach 17 – 18.05.2021 r.

⁴⁴ Plan narady szkoleniowo metodycznej dla kadry realizującej szkolenie praktyczne w ramach Legii Akademickiej w 2012 r. przeprowadzonej w dniach 24 – 24.05. 2021 r.

⁴⁵ *Instrukcja o działalności szkoleniowo metodycznej*, Sygn. Szkol 816/2009, Warszawa 2009, s.16.

⁴⁶ Plan kursu instruktorsko metodycznego dla kadry dowódczej i instruktorskiej wytypowanych jednostek wojskowych realizujących szkolenie w ramach Legii Akademickiej, przeprowadzony w dniach 25 -27.05 2021 r.

za realizację szkolenie praktycznego), podjęte działania miały stworzyć optymalne warunki do jego realizacji.

WNIOSKI, DOŚWIADCZENIA ORAZ DOBRE PRAKTYKI

Podsumowaniem i zakończeniem każdego procesu szkoleniowego jest jego rzetelna ocena. Jest to jeden z najtrudniejszych, a zarazem bardzo istotnych etapów, głównie ze względu na fakt, że dostarcza wiedzy na temat możliwości oraz zakresu ewentualnych usprawnień. Ocena procesu szkolenia określana jest często również jako jego ewaluacja, czyli ustalenie przydatności i skuteczności podejmowanych działań dydaktycznych w odniesieniu do założonych celów. Ewaluacji poddaje się nie tylko osiągnięcie założonych celów szkoleniowych, ale także organizację i przebieg szkolenia, jak i ogół korzyści z jego realizacji oraz zastosowania w praktyce zdobytej wiedzy. Aktualnie powszechnie stosowana jest metoda ewaluacji, opracowana przez Donalda Kirkpatricka⁴⁷. Zakłada ona ocenę szkolenia na czterech poziomach: reakcji (czy uczestnicy są zadowoleni ze szkolenia), wiedzy i umiejętności (czego nauczyli się w trakcie zajęć), zachowania (jak zmieniło się ich podejście) oraz wyników (jaka jest relacja między kosztami szkolenia, a jego skutkami). W przypadku szkolenia praktycznego studentów problem badawczy został zogniskowany wokół pytania dotyczącego przygotowania, organizacji oraz zabezpieczenia procesu szkolenia. Stworzenie odpowiednich warunków do planowania oraz realizacji szkolenia programowego należy do zasadniczych zadań organizatora systemu funkcjonalnego szkolenia. Postanowiono zatem zbadać w jakim stopniu zostały wykorzystane te kompetencje w przypadku realizacji szkolenia studentów w ramach programu „Legia Akademicka”. Wszyscy dowódcy jednostek wojskowych realizujących szkolenie praktyczne studentów (100%) przyznali, że wydane przez przełożonych wytyczne i rozkazy pozwoliły w stopniu bardzo dobrym na planowanie i realizację szkolenia. Ankietowani byli zdania, że dokumenty organizacyjne zostały wydane z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym oraz precyzyjnie określały zarówno zakres, jaki i sposób realizacji szkolenia. Wskazali jednocześnie na zasadność kompilacji przepisów z zakresu szkolenia, logistyki oraz spraw personalnych w jednym dokumencie, zamiast wydawania odrębnych rozkazów i szeregu wytycznych.

---

⁴⁷ D. Kirkpatrick, *Cztery poziomy oceny efektywności szkoleń*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2001, s. 40.

Implementacja zgłoszonych oraz racjonalne podejście umożliwi w przyszłości odwoływanie się do jednego dokumentu zamiast kilku i ułatwi organizację procesu szkolenia.

Dla poprawnego zaplanowania oraz przygotowania procesu szkolenia bardzo istotną kwestią jest znajomość przez kadre dowódczą i instruktorską ogólnych zasad programu edukacji wojskowej studentów w ramach programu „Legia Akademicka”. Połowa (50%) uczestniczących w badaniu dowódców oceniła znajomość tych zasad przez podległą kadre na poziomie wystarczającym, 33% na poziomie dobrym, a tylko 17% na poziomie bardzo dobrym. Bardzo dobra znajomość zasad programu cechuje głównie kadre z centrów szkolenia, które począwszy od programu pilotażowego systematycznie, co roku realizują szkolenie praktyczne studentów. Znajomość programu na poziomie dobrym dotyczy żołnierzy z jednostek wojskowych ponownie wytypowanych do realizacji tego szkolenia w br., natomiast poziom wystarczający reprezentuje kadra z jednostek wojskowych, które przystąpiły do realizacji programu po raz pierwszy w tym roku. Ze struktury odpowiedzi udzielonych przez respondentów wynika, że większość dowódców (55%) bardzo dobrze oceniła umiejętności metodyczne swoich podwładnych. Natomiast w opinii pozostałych dowódców (45%) umiejętności metodyczne podwładnych były wystarczające do realizacji szkolenia praktycznego studentów. Wielu żołnierzy zaangażowanych w szkolenie Legii Akademickiej na co dzień wykonuje obowiązki w Ośrodkach Szkolenia Podstawowego, tak więc ich przygotowanie metodyczne, z uwagi na częstotliwość i charakter prowadzonych zajęć, jest na najwyższym poziomie. Nie bez znaczenia na tak pozytywny obraz kompetencji metodycznych ma również odpowiedni dobór instruktorów, spośród najbardziej doświadczonej kadry podoficerskiej. Bardzo ważnym i pomocnym elementem poprawiającym umiejętności metodyczne kadry szkolącej studentów były przeprowadzone odpowiednio wcześniej kursy szkoleniowo – metodyczne oraz kursy instruktorsko – metodyczne. Z udzielonych odpowiedzi wynika również, że dowódcy przykładają bardzo dużą wagę do działalności szkoleniowo - metodycznej. Poziom metodycznego przygotowania kadry ma również wpływ na jakość opracowywania i prowadzenia dokumentacji szkoleniowej. Większość ankietowanych dowódców (55%) oceniła bardzo dobrze jakość dokumentacji szkoleniowej przygotowywanej przez swoich podwładnych, a 33% respondentów oceniło ją na poziomie dobrym. Tylko 12% dowódców uznało, że jakość dokumentacji szkoleniowej była na poziomie dostatecznym. Zatem uzyskane wyniki korelują bezpośrednio z oceną dotyczącą umiejętności metodycznych kadry realizującej szkolenie praktyczne studentów.

Badani zostali poproszeni również o stwierdzenie, czy posiadana przez jednostkę wojskową infrastruktura szkoleniowa umożliwia właściwą realizację programu szkolenia praktycznego studentów. W opinii większości badanych (84%) posiadana przez jednostkę wojskową baza szkoleniowa umożliwia pełną realizację programu szkolenia. Ankietowani podkreślali wykorzystanie przykoszarowych placów ćwiczeń, bezpośredni dostęp do strzelnic garnizonowych lub poligonowych, możliwości wykorzystania urządzeń szkolno – treningowych, symulatorów strzelań oraz bazy gabinetowej. Natomiast w przypadku 16% badanych realizacja programu szkolenia możliwa była, ale z pewnymi ograniczeniami. Wśród najważniejszych mankamentów infrastrukturalnych powodujących ograniczenia w szkoleniu respondenci wymieniali brak dostępu do symulatora strzelań ŚNIEŻNIK oraz brak strzelnicy w garnizonie.

Identyczny jak powyżej rozkład odpowiedzi uzyskano w przypadku pytania dotyczącego zabezpieczenia materiałowego i technicznego zajęć w aspekcie możliwości osiągnięcia celów szkoleniowych. Zdaniem większości respondentów (84%) przydzielone środki bojowe oraz środki pozoracji pola walki w pełni zabezpieczały możliwość prowadzenia zajęć, przez co pozytywnie wpływały na osiąganie celów szkoleniowych. Jednakże 16% badanych stwierdziło, że cele szkoleniowe zostały osiągnięte w ograniczonym zakresie. Jako przyczynę takiego stanu rzeczy wskazywano niedobory środków bojowych, głównie w asortymencie amunicji oraz środków pozoracji pola walki. Sytuacja ta miała wpływ na zapewnienie realizmu podczas szkolenia oraz wyrobienie odpowiednich nawyków u szkolonych. Osoby negatywnie oceniające zabezpieczenie materiałowo - techniczne procesu szkolenia wskazywały również na kwestie wyposażenia osobistego żołnierzy. Przydzielenie wyeksploatowanego wyposażenia indywidualnego „starego typu” odbiegało od oczekiwań studentów opartych na przekazach medialnych i akcji promocyjnej. Bardzo istotną kwestią bezpośrednio wpływającą na możliwość przyswojenia wiedzy oraz opanowania określonych umiejętności jest odpowiednia organizacja procesu szkolenia. Ponad połowa dowódców (61%) odpowiedzialnych za organizację szkolenia studentów ocenia ten proces pozytywnie. W uzasadnieniu swojej opinii powołują się na dobre wyniki egzaminów przeprowadzonych po zakończonym szkoleniu. Dowódcy oceniają pozytywnie proces szkolenia, jednakże wskazywali na konieczność organizowania dodatkowych konsultacji oraz zajęć doskonalących. Bardzo duży odsetek badanych (41%) uważa natomiast, że organizacja procesu szkolenia jest nieodpowiednia. Do zasadniczych mankamentów zaliczają zbyt krótki czas trwania modułów szkoleniowych, a

zwłaszcza modułu podoficerskiego, który uniemożliwia odpowiednie opanowanie umiejętności oraz nawyków jakie powinien posiadać podoficer młodszy (dowódca drużyny). Intensywność szkolenia, zarówno w module podstawowym jak i podoficerskim powoduje bardzo duże obciążenie fizyczne, co w połączeniu ze słabą kondycją fizyczną szkolonych w znacznym stopniu utrudnia realizację zajęć programowych. Wszyscy dowódcy wskazywali na potrzebę weryfikacji wiedzy studentów (w formie sprawdzianu) jeszcze przed rozpoczęciem szkolenia praktycznego. Studenci nie posiadają bowiem wiedzy, którą powinni opanować podczas szkolenia teoretycznego realizowanego w uczelniach wyższych.

Wszyscy organizatorzy szkolenia praktycznego studentów przyznali, że jego realizacja, pod pewnymi względami, stanowiła wyzwanie. Na pierwszym miejscu wymieniano problemy dotyczące planowania i realizacji szkolenia strzeleckiego związane z dostępnością strzelnic, koniecznością dojazdu oraz odległościami (33%). Na drugim miejscu wskazywano na niedostępność odpowiednio przygotowanej kadry instruktorskiej w okresie urlopowym (22%), a na trzecim miejscu podnoszono kwestie braku odpowiedniej infrastruktury szkoleniowej (17%) oraz ograniczenia szkolenia wynikające z przeciwdziałania pandemii SarsCov-2 (17%). Na ostatnim miejscu umieszczono (11%) natomiast kwestie dotyczące zabezpieczenia materiałowego, technicznego i jego wpływ na osiągnięcie celów szkoleniowych.

Każdy z ankietowanych dowódców odpowiedzialnych za szkolenie studentów Legii Akademickiej dostrzegał, możliwości w zakresie poprawy wyszkolenia praktycznego studentów. Wśród najważniejszych czynników mających wpływ na poziom wyszkolenia respondenci wymieniali czas przeznaczony na szkolenie praktyczne (39%), który w ich opinii należy wydłużyć. Jednocześnie respondenci nie postulowali żadnych zmian w zakresie treści samego programu szkolenia. Bardzo istotną kwestią według dowódców jest również przygotowanie teoretyczne studentów realizowane przez uczelnie. Jest ono bowiem fundamentem dla szkolenia praktycznego. Na konieczność poprawy tego elementu wskazywało 28% ankietowanych dowódców. Powiązanie poprawy poziomu wyszkolenia studentów z dostępną infrastrukturą szkoleniową dostrzegało 22% badanych, natomiast 11% upatruje możliwość lepszego wyszkolenia w poprawie umiejętności metodycznych instruktorów i dowódców.

Poprawa poziomu wyszkolenia jest w oczywisty sposób powiązana z jego atrakcyjnością, powoduje ona bowiem większe zaangażowanie i zainteresowanie szkoleniem. Według ankietowanych wzrost atrakcyjności szkolenia praktycznego można uzyskać poprzez szereg

działań. Do najważniejszych respondenci zaliczyli poprawę zabezpieczania materiałowego i technicznego zajęć (34%). W ich opinii zastosowanie nowoczesnego sprzętu bojowego oraz zwiększanie ilości środków pozoracji pola walki stworzy większy realizm szkolenia oraz spowoduje większe zaangażowanie wśród szkolonych. Atrakcyjność szkolenia można również poprawić poprzez wprowadzanie szerszego katalogu strzelań z broni strzeleckiej (28%) oraz częstsze wykorzystanie trenażerów i symulatorów (22%). 16% respondentów uważa, że zasadnym jest wprowadzenie do programu szkolenia zajęć z wychowania fizycznego oraz rywalizacji sportowej.

PODSUMOWANIE

Proces profesjonalizacji wywarł ogólnie korzystny wpływ na Siły Zbrojne RP, ale pojawiły się również nieprzewidziane wcześniej problemy. Jednym z takich problemów jest pozyskiwanie wyszkolonych rezerw osobowych. Powstające licznie organizacje społeczne o charakterze obronnym⁴⁸, usiłujące podjąć współpracę z wojskiem nie niwelują powstałego deficytu w obszarze uzupełnień pokojowych. Funkcjonujący dotychczas w Siłach Zbrojnych RP system nie spełniał swoich zadań, zatem konieczna była jego gruntowna modyfikacja. Zmiany organizacyjne wdrożone w systemie służby wojskowej, stworzenie innowacyjnych programów szkoleniowych dedykowanych dla młodzieży szkolnej (Oddziały Przygotowania Wojskowego) i młodzieży akademickiej (Legia Akademicka) tworzą z pewnością nową jakość w zakresie edukacji na rzecz bezpieczeństwa i obronności państwa. W aktualnych uwarunkowaniach prawnych zasadniczym przeznaczeniem programu edukacji wojskowej „Legia Akademicka” jest stworzenie warunków do odtworzenia zasobów wyszkolonych rezerw osobowych w korpusie szeregowych oraz podoficerów przy wykorzystaniu potencjału środowiska akademickiego.

Szkolenie, a następnie pozyskiwanie rezerw osobowych w oparciu o edukację wojskową studentów w ramach programu „Legia Akademicka” jest istotnym aspektem dla pozytywnego wizerunku sił zbrojnych oraz zapoznania przyszłych elit intelektualnych z problematyką bezpieczeństwa i obronności państwa. Dlatego tak istotnym czynnikiem jest jakość prowadzonego szkolenia. Realizując ambitne cele oraz wprowadzając niezbędne reformy, nie

---

⁴⁸ Ł. Dryblak, *Organizacje proobronne a państwo polskie, 1989-2015* w: P. Soloch, P. Żurawski vel Grajewski, Ł. Dryblak, *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej, Raport Instytut Sobieskiego*, Warszawa 2015, s. 22–30.

można się kierować tylko ilością przeszkolonych żołnierzy, ale trzeba pamiętać również o zapewnieniu odpowiedniego poziomu szkolenia. Tak więc oprócz znaczenia czynnika ilościowego w przypadku gromadzonych rezerw osobowych równie istotnym pozostaje jakość. Przedstawione w artykule wyniki przeprowadzonych badań empirycznych wskazują jednoznacznie, że przy planowaniu oraz organizacji procesu przeszkolenia wojskowego studentów przyjęto bardzo dobre rozwiązania. Nie można jednak nie zauważać istniejących niedoskonałości. Zasadnym jest ich wyeliminowanie w fazie programowania lub planowania kolejnych turnusów szkoleniowych oraz opracowanie finalnego modelu ochotniczego przeszkolenia wojskowego studentów. Szkolenie praktyczne studentów może być aktualnie realizowane wyłącznie podczas przerw semestralnych, tak więc ograniczony czas musi zostać maksymalnie spożytkowany. Podejmowane działania powinny zatem mieć na celu optymalizację szkolenia praktycznego studentów realizowanego w jednostkach wojskowych, jako czynnika wpływającego bezpośrednio na jakość rezerw osobowych i ich wartość bojową.

Autor zdaje sobie sprawę, że tematyka badawcza zawarta w tej pracy nie wyczerpuje całkowicie rozpatrywanego problemu, a niektóre zagadnienia zostały jedynie zasygnalizowane ze względu na ich szeroki zakres. Ma jednak nadzieję, że pobudzi ona zainteresowanie do krytycznych i konstruktywnych refleksji oraz stanie się bodźcem do dalszych przemyśleń i poszukiwań doskonalszych rozwiązań rozpatrywanego w tej pracy problemu.

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

PIŚMIENNICTWO

LITERATURE

Beaufre A., Wstęp do strategii. Odstraszenie i strategia, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1968.

Betiuk M., Wpływ profesjonalizacji sił zbrojnych RP na ewaluację komponentu Rezerw osobowych sił zbrojnych RP w XXI wieku w M. Tomczyk (red.) Bezpieczeństwo krajowe i międzynarodowe w XXI wieku, ArchaeGraph Wydawnictwo Naukowe, Łódź - Kielce 2020.

Clausewitz C., O wojnie, Wydawnictwo Mireki, Kraków 2007.

Dryblak Ł., Organizacje proobronne a państwo polskie, 1989-2015 w: Soloch P., Żurawski vel Grajewski P., Dryblak Ł., Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej, Raport Instytut Sobieskiego, Warszawa 2015.

Elak L., Działania taktyczne wojsk lądowych SZ RP, Wyd. Menadżerskie PTM, Warszawa 2014.

Glińska P., Wojny Wygrywa Rezerwa, Polska Zbrojna nr 11, Listopad 2019.

- Jakubczak R., Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa III RP, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2003.
- Kaliński M., Ochotnicze szkolenie wojskowe młodzieży szkolnej i akademickiej u progu XXI wieku w: Kaliński M., Tomiło J., (red.), Vademecum dydaktyczno – wychowawcze, cz. 5, PWN Warszawa 2000.
- Kitler W., Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacją. System, ZN AON, Warszawa 2002.
- Kitler W., Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System, Wyd. AON, Warszawa 2012.
- Kirkpatrick D., Cztery poziomy oceny efektywności szkoleń, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2001.
- Maslow A., Motywacja i osobowość, PAX, Warszawa 1990.
- Michalski D., Rewak D., Diagnoza realizacji programu edukacji wojskowej studentów „Legia Akademicka”, Bellona, Warszawa, Nr1/2020, s. 61-81.
- Ojrzanowski M., Transformacja Sił Zbrojnych RP, Zeszyty naukowe, Akademia Obrony Narodowej Warszawa 2008.
- Pietraszek M., System zarządzania Rezerwami osobowymi z wykorzystaniem programu Legia Akademicka w M. Kęsy (red.) Rozważania badawcze w obszarze zarządzania, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, Bydgoszcz 2019.
- Rawski A.Z. Cztery Pory Roku w służbie przygotowawczej i w Narodowych Siłach Rezerwowych, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej MON, Warszawa 2013.
- Skrabacz A., Bezpieczeństwo społeczne. Podstawy teoretyczne i praktyczne, Wydawnictwo Elipsa, warszawa 2012.
- Slessor J., Strategia Zachodu, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1958.
- Stańczyk J., Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1996.
- Wojnarowski J., Bartkowiak R., Przygotowanie rezerw osobowych na potrzeby profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP, Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, 2009 nr 3.
- Załęski L., Siły zbrojne. Teoria i praktyka funkcjonowania, Wyd. Difin, Warszawa 2018.
- Żegnałek K., Dydaktyka ogólna, Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa 2005.

ŹRÓDŁA SOURCES

- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997, (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, (Dz.U z 2009 r. nr 161, poz.1278).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1459 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 czerwca 2015 r. w sprawie ćwiczeń wojskowych, (Dz.U. z 2015 r. poz. 950).

Decyzja nr 195/BdsZ Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 czerwca 2020 r. w sprawie optymalizacji procesu rekrutacji do czynnej służby wojskowej w Siłach Zbrojnych RP.

Decyzja Nr. 164/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie programu szkolenia ochotniczego studentów „Legia Akademicka”, (Dz.U MON z 2020 r., poz.190).

Rozkaz Nr. 231 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 35 marca 2021 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania ochotniczego szkolenia wojskowego studentów programu „Legia Akademicka”.

Rozkaz Nr. 200 Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia 26 maja 2021 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania szkolenia wojskowego studentów uczestniczących w programie ochotniczego przeszkolenia wojskowego cywilnych studentów w ramach programu edukacja wojskowa „Legia Akademicka” w wytypowanych jednostkach wojskowych podległych Dowódcy Generalnemu Sił Zbrojnych w 2021 r.

Porozumienie pomiędzy Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a Ministrem Obrony Narodowej z dnia 21 sierpnia 2017 r. w sprawie realizacji programu pilotażowego Koncepcji edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej.

Koncepcja edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej – program pilotażowy, Warszawa 2017.

Doktryna Szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7(A). Warszawa, SGWP 2010.

Program szkolenia modułu podstawowego do realizacji edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej. Część praktyczna. Warszawa 2019.

Program szkolenia modułu podoficerskiego do realizacji edukacji wojskowej studentów w ramach Legii Akademickiej. Część praktyczna. Warszawa 2019.

Plan narady szkoleniowo metodycznej kierowniczej kadry jednostek szkolnictwa wojskowego w dniach 17 – 18.05.2021 r.

Plan narady szkoleniowo metodycznej dla kadry realizującej szkolenie praktyczne w ramach Legii Akademickiej w 2012 r. przeprowadzonej w dniach 24 – 24.05. 2021 r.

Plan kursu instruktorsko metodycznego dla kadry dowódczej i instruktorskiej wytypowanych jednostek wojskowych realizujących szkolenie w ramach Legii Akademickiej, przeprowadzony w dniach 25 -27.05 2021 r.

Instrukcja o działalności szkoleniowo metodycznej, Sygn. Szkol 816/2009, Warszawa 2009.

Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002.

Copyright (c) 2022 Robert WOŹNIAK

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.